

غلامرضا اعوانی: تبعات علم بی فلسفه/ علم اگر معقول نباشد علم نیست

غلامرضا اعوانی رئیس هیئت مدیره انجمن حکمت و فلسفه اسلامی گفت: علم جدید ارتباط خود را با حکمت از دست داده و با قدرت ارتباط پیدا کرده است و این فاجعه بار است.

غلامرضا اعوانی رئیس هیئت مدیره انجمن حکمت و فلسفه اسلامی گفت: علم جدید ارتباط خود را با حکمت از دست داده و با قدرت ارتباط پیدا کرده است و این فاجعه بار است.

به گزارش خبرگزاری مهر، متن ذیل، گزارش کاملی از سخنرانی غلامرضا اعوانی استاد دانشگاه شهید بهشتی و رئیس هیئت مدیره انجمن حکمت و فلسفه اسلامی ایران در بیستمین همایش بزرگداشت ملاصدرا است که با عنوان «تبعات علم بی فلسفه» ایراد شده است. این متن بعد از پیاده سازی به تصحیح و ویرایش وی رسیده و اکنون آن را با هم می خوانیم.

علم اگر علم باشد، عقلی است

غلامرضا اعوانی گفت: علم اگر علم باشد، عقلی است. به بیان دیگر علم اگر معقول نباشد علم نیست. در تمام دیدگاه های قدیم علم موجب کمال نفس است. اگر علم را طوری که بعضی از اصحاب علم امروز تفسیر می کنند، تفسیر کنیم، نه تنها در برابر فلسفه قرار می گیرد بلکه در برابر بسیاری از علوم که قدما آن را علم می پنداشتند، قرار می گیرد. ابن سینا و فارابی و ... خیلی چیزها را علم شمرده اند و الان از حوزه علم خارج شده است. علم اگر علم باشد، عقلی است و اگر معقول نباشد علم نیست. علم را به معنای بسیار محدود آن برگردانده اند.

تعریف علم شناخت حقیقت اشیا از طریق علل حقیقی آن است

وی افزود: تعریف علم از نظر قدما شناخت حقیقت اشیا از طریق علل حقیقی آن است که در مفهوم علم جدید نیست. هر علمی در حوزه و حیطه خود علل پدیده ها را جستجو می کند. در تمام دیدگاه های قدیم علم موجب کمال نفس است. به سخن دیگر نفس انسان از مرتبه قوه به فعل می رسد. ارسطو می گوید انسان همان است که می داند و دیگر هیچ! نفس انسان با تحقق علم حیات پیدا می کند. عالی ترین علم از نظر قدما، علم الهی است که کثرت اشیا را به یک مبداء واحد می رساند و تمام عالم را با آن مبداء اول توجیه می کند.

اعوانی ادامه داد: ابن سینا در رساله اقسام الحکمه از ۴۹ علم یاد می کند. از جمله این علوم کتب نوامیس الهی است که درباره وحی و نبوت است و در بخش الهیات شامل مباحثی چون عقل شناسی، سهم عقول و نفوس در تدبیر عالم، علم ارتباط علوم زمینی به امور سماوی و علوی و ارتباط آنها با عقول و نفوس علوی و ارتباط عقول و نفوس علوی با خداوند است. دانش انسانی شامل علوم از قبیل وحی، فرشته وحی، علم معاد، و علم سعادت و شقاوت و ... است که الان جز علم محسوب نمی شود.

خودشناسی و معرفت نفس مورد غفلت قرار گرفته است

استاد دانشگاه شهید بهشتی افزود: به علاوه یکی از دانش هایی که امروزه سخت مورد غفلت قرار گرفته است و قدما به آن توجه داشته اند خودشناسی و معرفت نفس است که امروزه به روان شناسی و رفتارشناسی تقلیل یافته اند. خودشناسی اساس حکمت قدیم است. نجم الدین رازی در کتاب مرصادالعباد بیش از سی علم را که از نظر قدما و حکما و عرفا با خودشناسی ارتباط دارد ذکر کرده است که الان اصلاً مورد توجه نیست. امروزه منظور از علم همان Science است که از نظر قدما پایین ترین مرحله علم است. علم سه مرتبه دارد. اول حکمت طبیعی یا science، دوم حکمت ریاضی، و سوم حکمت الهی که عالی ترین مرتبه علم است.

علوم اگر بریده از حکمت باشد بسیار خطرناک خواهد بود

وی ادامه داد: به طور کلی از دیدگاه حکمای قدیم، علوم اگر بریده از حکمت باشد بسیار خطرناک خواهد بود. علم جدید ارتباط خود را با حکمت از دست داده و با قدرت ارتباط پیدا کرده است و این فاجعه بار است. حکما و عرفا معتقد بودند که علم و حکمت بر اراده و قدرت تقدم دارد اما عده ای بودند که تقدم را با قدرت و اراده می دانستند. اینکه اراده بر علم یا علم بر اراده تقدم دارد از مسائل مورد تأمل است. فلاسفه حکمت را به علم به حقایق اشیا تفسیر کرده اند.

اعوانی ادامه داد: اگر علم جدید را مطلق بدانیم اشکالاتی بر آن وارد است که یکی این است که علم جدید ادعای کلی و تام و تمام بودن را دارد که اشتباه است. همچنین علم جدید اقدام به اخذ نتایجی می کند که خارج از حیطه علوم است. علوم جدید عقل جزئی و تجربه را جایگزین عقل کلی و وحی می کند. اضافه بر اینکه علم جدید جوهر عالم را به ماده تقلیل می دهد.

علم بدون حکمت هیچ است

وی گفت: علوم جدید دقیق هستند اما این باعث نمی شود که خود را مستقل از حکمت بدانند. حکمای غربی می گفتند علم بدون حکمت هیچ است. ادعای حق نامتناهی برای علوم جدید اعتباری ندارد. دخالت دادن روش های علم جدید در علوم انسانی سبب پدید آمدن ایسم های مختلفی شده است. اگر کسی علم را صرفاً به علم طبیعی تعبیر کند، موجب نفی حکمت و معنویت و حکمت وحیانی و الهی می شود. به علاوه علم جدید اقدام به اخذ نتایجی می کند که خارج از موضوع آن علوم است و فقط حکمت الهی صلاحیت پاسخگویی به آنها را دارد.

رئیس هیئت مدیره انجمن حکمت و فلسفه اسلامی ایران افزود: علم جدید بر خلاف علم قدیم از حوزه پدیدارها فراتر نمی رود و بر خلاف علم قدیم نمی تواند معنا و حقیقت وجود را برایمان تبیین کند. چون علم جدید ارتباط خود را با حکمت از دست داده است آلتی در دست اصحاب قدرت شده و این امر موجب بروز و ظهور ظلم و فساد و از هم پاشیدگی نظام طبیعت گردیده است.

علم جدید موجب رستگاری انسان نمی شود

وی در پایان اظهار داشت: علم جدید هرچند در رفاه مادی دنیوی به ما کمک می کند اما هرگز به تنهایی موجب فلاح و نجات و رستگاری انسان که از نظر قدما غایت محتوای وجود انسان در این دنیاست، نمی شود. به تعبیر دیگر علوم جدید با تولد جسمانی انسان ارتباط دارد نه با تولد روحانی و حیات معنوی او. علم جدید و تکنولوژی به علت جدایی از حکمت باعث از میان رفتن تعادل طبیعت شده است و اگر وضع به همین منوال ادامه یافت در طول زمان موجب از میان رفتن اصل حیات در کره زمین می شود. تنها راه فرار و نجات از این بن بست پیوند یافتن علوم جدید با حکمت و خاصه حکمت الهی است چنانکه این امر را به وضوح در نظام کلی عالم مشاهده می کنیم.